

آیا امام مجتبی (ع) همسران زیادی داشت؟

آیا نسبت زنان فراوان
و اعداد و ارقام عجیب با امام مجتبی
از مجموعه ولادت بنی امیه
نیست؟

۲

یکی از نکات مهم و قابل بحث در زندگی پیشوای دوم حضرت مجتبی (علیه السلام) ، موضوع تعداد همسران آنحضرت است. گروهی از مورخان و محدثان، حضرت مجتبی (ع) را کثیرالازدواج و دارای همسران متعدد قلمداد نموده نوشته اند که آنحضرت زنان متعددی تزویج م، کرد و پس از آنکه کی آنها را طلاق می داد و بجای آنها زنان دیگری اختیار می نمود و می گویند بهمین دلیل شماره همسران او زیاد بود بطوری که این موضوع زبانزد مردم شده بود. ولی باید دید آیا برآستی امام مجتبی (ع) دارای همسران متعدد بود یا این موضوع مثل بسیاری از موضوعات تاریخی ، بر رویایم بوسیله دوستان نادان و یادشمنان مغرض ، شاخ و برگ پیدا کرده و بصورت مبالغه آمیزی درآمده است ؛ بعید بنظر نمی رسد که مسئله ازدواجهای زیاد امام حسن (ع) از دسیسه های بنی امیه و اکاذیب واحادیث معمول آن دستگاه جبار بوده باشد و در واقع این موضوع نیز یکی از توطئه های دامنه داری بوده است که دودمان ننگین بنی امیه بر ضد خاندان پیامبر (ص) چیده بودند و با جعل و نشر اخبار مربوط به این قسمت می خواسته اند افکار عمومی مسلمانان را نسبت به فرزند رشید علی (ع) بدبین کنند .

شواهدی برای این موضوع داریم که در ذیل به آن اشاره خواهد شد.

* * *

از آنجا که بررسی جوانب زندگی و شخصیت هر فردی به روشن شدن نقاط مبهم زندگی او کمک می‌کند، خوبست پیش از هر چیز جوانب زندگی و اخلاق امام مجتبی (ع) را - ولو بسیار مختصر - بررسی کنیم و پرده از چهره حقیقی شخصیت آنحضرت کنار بزنیم تا در پرتو آن، حقیقت مطلب روشن گردد.

پیشوای دوم در پاکترین و برجسته‌ترین خاندان چشم بجهان گشود و تحت تربیت و پرورش امیر مومنان (ع) و فاطمه زهرا (ع) بزرگ شد و همچنانکه در شماره‌های گذشته خاطر نشان ساختیم، از جهات مختلف، شخصیتی برجسته و صفاتی ممتاز داشت. او یک مرد الهی بود که از تمام امکانات خود، نه برای بهره‌برداری بیشتر از لذات زندگی، بلکه در راه جلب خشنودی پروردگار ورسیدگی بحال بیچارگان استفاده می‌کرد.

او در طول عمر خود بیست و پنج بار به زیارت خانه خدا رفت و با وجود آنکه مرکب سواری در اختیار داشت، پیاده و گاه با برهنه راه پیمائی می‌کرد تا در پیشگاه پروردگار بیشتر ابراز ادب و خضوع کند (۱)

در عصر او هیچکس از لحاظ کثرت عبادت و نیایش و توجه به خدا، بیایه اونی رسید، هر گاه نام خدا را می‌برد و یا بیاد روز رستاخیز و عوالم پس از مرگ می‌افتاد، دیگر گونی خاصی با ودست می‌داد، هنگام ساختن وضو و موقع نیایش، حالت روحی و جذبۀ معنوی عمیقی که فقط در مردان الهی می‌توان مشاهده نمود، پیدامی‌کرد و چون بمنظور راز و نیاز با خدا، به در مسجد می‌رسید، با سوز و گداز خاصی زبان به مناجات و اعتذار به پیشگاه خدا بازمی‌کرد، او هرگز خدا را فراموش نمی‌نمود (۲)

این، گوشه بسیار مختصری از بزرگیها و پاکیهای پیشوای دوم است که به تفصیل در کتب مربوط به این قسمت بیان شده است.

با توجه به این حقایق قابل قبول نیست که شخصی که دارای چنین اخلاق و رفتار، و چنین زندگی سراسر عبادت و کوشش در راه خدا است، - آنچنان که بعضی از مورخان مبالغه‌جو نوشته‌اند - علاقه و توجه خارج از حد متعارف به مسئله ازدواج

۱- مناقب ج ۴ ص ۱۴ کشف النمة ج ۲ ص ۱۲۴ تاریخ الخلفاء البداية و النهایة با توجه به فاصله شهر مدینه تا مکه اهمیت قضیه روشن می‌شود.

۲- اعیان الشیعة ج ۴ بخش ۱ ص ۱۲

وزناشوئی از خود نشان دهد.

* * *

فرزندان امام

از شواهد زنده این موضوع تعداد فرزندان آنحضرت است که طبق نوشته مورخان ، اگر آنحضرت همسران زیادی اختیار کرده بود، لازمه اش این بود که فرزندان زیادی هم داشته باشد در صورتی که چنین نیست. بالانرین رقم را در مورد فرزندان امام مجتبی (ع) ابن جوزی نوشته است که ۲۳ نفر می باشد (۱).

یعقوبی فرزندان آنحضرت را ۸ نفر (۲)

ابن شهر آشوب ۱۳ پسر و ۱ دختر (۳)

ابن خشاب ۱۱ پسر و ۱ دختر (۴)

طبرسی ۱۶ پسر و ۱ دختر (۵)

و مرحوم شیخ مفید که در اینگونه مباحث بیش از دیگران دقت و تحقیق داشته ، تعداد فرزندان آنحضرت را جمعا ۱۵ نفر (اعم از دختر و پسر) می داند (۶)

صاحب کتاب «العدد» که بنا به نقل مرحوم علامه مجلسی همسران زیادی برای آنحضرت نوشته است ، در عین حال ، فرزندان حضرت مجتبی (ع) را بیش از ۱۵ نفر نوشته است (۷)

بدین ترتیب ، طبق تصریح مورخان ، امام مجتبی (ع) حداکثر بیش از ۲۳ فرزند نداشته است و این نشان می دهد که موضوع تعدد زوجات آنحضرت با صورت که درباره ای از کتابها بچشم می خورد کاملاً بی اساس است.

در زمان ما نیز کسانی یافت می شوند که این اندازه اولاد داشته باشند بدون آنکه زنان زیادی بگیرند و احتمال اینکه آنحضرت همسران زیادی داشته ولی عقیم بوده اند و یا

۱- تذکره ص ۲۱۴

۲- تاریخ یعقوبی ج ۲ ص ۲۱۶

۳- مناقب ج ۴ ص ۲۹

۴- طبق نقل شبلنجی در نورالابصار ص ۱۲۴

۵- اعلام لوری ص ۲۱۲ - ۶- ارشاد چاپ قدیم

۷- بحار ج ۴۴ ص ۱۷۳

بعمل دیگری فرزندی بدنیا نیاورده اند نیز بسیار ضعیف است و اینگونه احتمالات ، در بررسی موضوعات و مسائل تاریخی فاقد ارزش می باشد .

آیا با توجه به این تعداد کم فرزندان ، دروغ بودن نسبت صدها همسر به امام حسن مجتبی (ع) روشن بنظر نمی رسد ؟ و آیا با توجه به این سند تاریخی ، نباید گفت که اینگونه اخبار دروغین ، ساخته و پرداخته عمال بنی امیه است که سابقه درجمل اخبار فراوان داشتند ؟ و ما نباید دانسته و ندانسته در مسیر اینگونه اخبار مجمول قرار گرفته و با نقل آنها به دشمنان خاندان پیامبر (ص) کمک کنیم .

علاوه بر این ، مورخانی که شماره زنان حضرت مجتبی (ع) را زیاد نوشته اند ، از تعیین نام آنها و یا نام قبیله آنها فرو مانده اند فقط چند تن از دانشمندان به ذکر نام همسران معدودی اکتفا کرده اند که ماذیلا به نحوه تزویج آنها اشاره خواهیم کرد .

حل مسئله

آنچه در این زمینه بنظر می رسد این است که :

اگر فرض کنیم این عددهای بزرگ حقیقت داشته است باید بگوئیم مسلمانان آن عصر بواسطه علاقه خاصی که به پیامبر (ص) داشتند ، می خواستند به افتخار خویشاوندی و قرابت با پیامبر (ص) نائل گردند ، و چون پیشوای دوم ، نوه بزرگ آنحضرت و فرزند ارشد امیر مؤمنان بوده ، گاهی دختران خود را داوطلبانه به حضرت مجتبی (ع) تزویج می کردند و تنها به تشریفات عقد شرعی اکتفا می نمودند ، بنابراین آنها زنان افتخاری پیشوای دوم محسوب می شدند که صرفاً روی جهت فوق با حضرت وصلت می کردند .

و نیز با احتمال قوی عده ای از زنانی که بنام همسران آنحضرت در تاریخ ثبت شده است زنان بی پناهی بودند که امام مجتبی (ع) تکفل آنها را بعهده گرفته بود ، و برای آنکه تحقیر نشوند ، بر حسب ظاهر آنها را تزویج می نمود .

پیغمبرم محترم اسلام فرمود:
لَا فُخْرَ لِعَرَبِيٍّ عَلَيَّ عَجْمِي إِلَّا بِالتَّقْوَى
یعنی : هیچ افتخاری عرب بر غیر عرب (و هیچ نژادی بر نژاد دیگر) ندارد مگر بداشتن تقوی .